

СЕКЦІЯ V**Сучасні реалії та тенденції розвитку
корпорацій в умовах поведінкової
економіки**

Артем'єва О., к.е.н., доцент
Університет ДФС України

**БЕЗГОТІВКОВИЙ ОБІГ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ
РЕАЛІЇ**

Розвиток економіки будь-якої держави в сучасному світі неможливий без використання інноваційних платіжних механізмів. Саме безготівкові розрахунки займають найбільший сегмент в грошових системах різних країн, поступово витісняючи операції з готівкою, що дозволяють зменшити витрати на підтримку грошової маси, а також збільшують податкові надходження. Тенденція відмови від готівки викликає гарячі суперечки серед економістів і політиків світу.

Але той факт, що для споживача, розвиток безготівкових механізмів створює зручності, скорочує час, забезпечує безпеку, а для держави вигода полягає в оптимізації процесів та збільшення податкових надходжень вказує на важливість дослідження цієї проблеми [1].

В Україні за останні роки спостерігається стабільний позитивний тренд зростання частки безготівкових операцій – нові покоління клієнтів створюють попит на сучасні банківські сервіси.

У міру зростання популярності безготівкових розрахунків скорочується і потреба у використанні готівки. Статистика останніх 5 років свідчить про те, що популярність безготівкових розрахунків зростає рівномірно, а масштабного переходу на безготівку чекати не потрібно – він відбувається прямо зараз. Також, постійно прогресують нові фінансові технології. Наприклад, безконтактні платежі з'явилися зовсім нещодавно, проте сьогодні в Україні вже близько 80% POS-терміналів підтримують цю технологію [2].

Крім того, НБУ розробив правила, які застосовуватимуться для переказу коштів з рахунку на рахунок за допомогою QR-коду, якими визначаються єдині засади використання QR-коду учасниками безготівкових розрахунків для здійснення переказу коштів та вимоги до реквізитів QR-коду, що сприятиме зручності безготівкових розрахунків, спрощенню сплати рахунків та обміну платіжними реквізитами.

У готівковому обігу України станом на 01.01. 2020 р. перебувало готівки на загальну суму 425 млрд грн, у т.ч. монет – 2,6 млрд грн (13,4 млрд штук) та

банкнот – 422,3 млрд грн (2,9 млрд штук), що на 6,2% більше ніж на початок минулого року (400,1 млрд грн станом на 01.01.2019 року).

Найбільше за кількістю у готівковому обігу перебуває банкнот номіналом 200 грн та розмінних монет номіналом 10 копійок (23,4% та 28,9%, відповідно). Банкнот номіналом 1000 грн, які були введені з 25.10.2019 року, у готівковому обігу країни перебуває майже 4 млн штук (0,13%) [3].

З 2013 р. Україна почала проводити примусову політику обмеження використання готівки. Наприклад, у 2013 році НБУ обмежив використання готівкових коштів для фізичних осіб до 150 тис. грн, для підприємств – до 10 тис. грн. на день.

Н сьогодні ліміт готівкових розрахунків, які можна здійснювати протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами для фізичних осіб, становить 50 тис. грн, і є ймовірність, що він може знизитися до 15 тис. на день.

Мета зазначених заходів - забезпечити станом на 2020 рік досягнення певних показників розвитку: частка готівки у ВВП має зменшитися до 7,5%, кількість POS + терміналів — збільшитися з 4,5 до 11 тис шт. на 1 млн осіб, рівень безготівкових розрахунків — зрости до 55%, у тому числі за національну платіжну систему "Простір" — до 30% [3].

Таким чином, Україна активно відмовляється від готівки, у 2019 р. частка безготівкових платежів в торгових мережах зросла до 51,7%, тобто, більше половини покупок здійснюється за допомогою електронних засобів., а кожна десята картка і 79,8% торгових терміналів – безконтактна [4].

За даними Національного банку України, готівкові операції в економіці країни скорочувалися в останні роки. У 2018 р. до 10,4%, в 2017 р.—до 11,1% і в 2016 р. до 14%. За підсумками дев'яти місяців 2019 р. року частка безготівкових операцій з використанням карток, випущених українськими банками, досягла 44,3% від загального обсягу, у 2018 р. цей показник склав 39,3%, а в 2016 – 35,5% [3].

Збільшення обсягів готівки в обігу впродовж 2019 р. зумовлювалося потребами економіки України у засобах розрахунку. Проте, попит на готівку стримувався подальшим розвитком безготівкових платежів. Завдяки цьому, середній рівень готівки в економіці (відношення середнього залишку готівкових коштів в обігу поза банками до ВВП) знизився з 9,5% у 2018 р. до 8,9% у 2019 р. [4].

Якщо порівнювати Україну з іншими країнами, то показник обороту готівки все ж залишається досить високим. Лідерами за кількістю безготівкових розрахунків залишаються такі країни, як Канада, де на кожного жителя припадає як мінімум по дві банківські картки, а також Швеція, Велика Британія, Франція, Китай, США. Наприклад, у Швеції готівка складає лише 1% від загального обігу, а до 2030 року країна планує на 100% від неї відмовитись, й приймати для оплати за товари лише платіжні картки [5].

Таким чином, розвинуті країни вже подолали проблеми, з якими сьогодні стикається Україна (табл.1).

Таблиця 1

Стимулювання здійснення безготівкових розрахунків в зарібних країнах

Критерії	Польща	Данія	Швеція
Попит на готівку	Національна програма із розвитку безготівкового обігу за підтримки уряду	Заборона для підприємств роздрібної торгівлі приймати готівку	ЦБ не надає послуг з транспортування готівки. СІТ компанії відповідають за супроводження обігу готівки
Розвиток безготівкових транзакцій	Стимулювання конкуренції на ринку платіжних послуг та безготівкових розрахунків. Сприяння розвитку інноваційних платіжних інструментів	Розвиток мобільних платежів та мобільних додатків (MobilePay)	Створення умов більш простого обігу безготівки ніж готівки
Інфраструктура	Розширено платіжну інфраструктуру та мережу прийому безготівкових оплат	Картки приймаються всюди, включаючи малий бізнес та благодійні внески у церквах. У п'яти з шести найбільших банків працюють безготівкові банківські відділення	Громадський транспорт та паркінги не приймають готівку. Працюють безготівкові банківські відділення
Звички споживачів та мотивація	Зміна ментальних бар'єрів і платіжних звичок споживачів, підприємств, держустанов в бік ширшого використання безготівкової форми оплати	Підвищення безпеки безготівкових розрахунків	Інформаційні акції «проти готівки». Компанії та банки сприймають готівку як затратну та ризикову

* Джерело: складено за даними [6].

Таким чином, в Україні поступове зниження частки готівкового обігу на користь безготівкового має забезпечуватись з урахуванням загального стану економіки шляхом створення економічних стимулів розвитку безготівкових розрахунків: підвищення вартості готівкових коштів, встановлення нових лімітів на розрахунки готівкою, створення економічних стимулів для розвитку СІТ компаній, подальший розвиток міжнародних платіжних систем, розвиток національної платіжної системи «Простір» та впровадження рахунків стандарту IBAN, розвиток E-money та альтернативних небанківських платіжних систем та мережі POS-терміналів у комерції, розвиток електронних каналів прийому платежів, в т.ч. mobile payments, підвищення рівня обізнаності про безготівкові

розрахунки та фінансової грамотності, зняття страхів, мотивація користувачів для використання безготівкових розрахунків.

Використана література:

1. Пиріг С.О., Ніколаєва А.М., Олександренко І.В. Безготівкові розрахунки: показник економічного зростання країни. *Економічний форум*. №1. 2019.-С.151.
2. Україна без готівки. навіть і коли хочуть прибрати паперові гроші URL:<https://www.segodnya.ua/ua/economics/finance/ukraina-bez-nalichki-zachem-i-kogda-hotyat-ubrat-bumazhnye-dengi-1320448.html>
3. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://www.bank.gov.ua/>
4. В Україні рекордно збільшилась частка безготівкових розрахунків. URL: <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/v-ukrayini-rekordno-zbilshylas-chastka-bezgotivkovykh-rozrahunkiv/>
5. Перехід на безготівкові розрахунки в 2019 році. URL: <https://financer.com/ua/bezgotivky/>
6. Дикий В. Розвиток безготівкової економіки України. *Національний банк України, Департамент платіжних систем та інноваційного розвитку*. Київ.2017.56 с.

Воскресенська О., викладач, к.е.н., доцент
Орловська О., студент
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА ПІДСВІДОМІСТЬ СПОЖИВАЧА

У сучасному світі динамічно розвиваються усі процеси, пов'язані з людською діяльністю, це призводить к постійному оновленню та виявленню нових методів впливу на комунікацію зі споживачами. Вплив реклами на підсвідомість споживача є дуже суттєвим, тому дана тема є актуальною. Сьогодні, пряма реклама стає менш ефективною, а рекламисти та маркетологи, шукаючи інноваційні методи просування товарів та послуг, все більше приділяють увагу непрямим (прихованим) засобам впливу на споживача. Такі засоби вирізняються позитивними результатами, бо, як зазначають психологи – 3% діяльності людини контролює свідомість, а 97% – підсвідомість.

Над цим питанням працювали такі автори як: И. В. Альошина, С. В. Веселов, Л. Матвеева, Л. Г. Стецура, Ю.С. Турзаєва.

У реклами безліч застосувань. Рекламою користуються для формування довготривалого образу організації (престижна реклама); для поширення інформації про продукт/послугу чи подію, для цього використовується, так звана, рубрична реклама; для довгострокового виділення конкретного марочного товару; для оголошення про розпродаж за зниженими цінами і для відстоювання конкретної ідеї (роз'яснювально-пропагандистська реклама).

Проте, ніяка реклама не буде ефективною, якщо вона не звернеться до психології людини. Адже головне завдання рекламиста – зробити так, щоб споживач сприймав рекламну інформацію як своє особисте бачення. А для цього добре підійде маніпуляція. Маніпуляція – це вид психологічного впливу, який